

PROZA (KNJIŽEVNA REČ)

Boris Vuksanović

Maya Dyevoushka Sonya

Zakaj naj bi eksplodiralo štirideset milijonov ton trinitrotoluola? Ker bi takale malo večja hidrogenska bomba, ekvivalent spodaj omejenemu trt-trtu, proizvedla strahovit pok, prestrašila uboge potnike transibirske železnice, izzvala seizmične potrese v Irkutsku, Taškentu in Tbilisiju, in vse to naj bi se zgodilo leta 1908? Zakaj, če ne zato, da bi se še celih osemdeset let kasneje svetovna znanstvena javnost čudila sloviti »tungujski katastrofi«, Aleksej Pišpiškin, odpuščeni sodelavec Pulkovskega observatorija v Leningradu, pa bi izjavil, kako da je bilo ravno toliko časa potrebno za nekakšno inkubacijo, po kateri bodo novorojeni vesoljci, željni radioaktivnih izotopov, pohiteli proti Semi-palatinsku in se spotoma, zakaj pa ne, če tako trdi »Sovjetskaja Rosija«, zadržali še na Vasiljevskem otoku pred zgradbo univerze?

Čudno bitje, podobno gibkemu, rahlo ukrivljenemu cilindru, je prva odkrila študentka tehničnih znanosti Tatjana Krilova. Vrla funkcionarka Komsomola in štipendistka »Elektrosile« je za ta visokonakladni časopis priznala, da je med svojo običajno potjo do doma nenadoma začutila nekaj, česar ni še nikoli, vendar pa svoje dolžne državljanske pozornosti preprosto ni usmerila na cilindri, saj je hitela k svoji bolni materi.

Trobčar, kakor je novinar P. A. predlagal poimenovati to zagonetno bitje, tudi ni pritegnil pozornosti ostalih državljanov, to pa zaradi svoje povsem banalne podobe, mladinka Krilova, ki je šele naslednjega dne definirala svoje nejasno občutje, pa se je vrnila na kraj dogajanja, tam našla novinarje »Sovjetskaje Rosije« in potrdila, da se je bitje glede na prejšnji dan malce »skrivilo«, in s tem namignila, da gre tu brez dvoma za nekakšno obliko življenja.

»Nedvoumna oblika življenja!« je vzkliknil akademik Blablablov, kukajoč v eno od obeh mračnih odprtín. »Samo kakšne so njegove namere?«

Tretjega dne je brezposelni astronom Aleksej Pišpiškin postavil drzno in zanimivo tezo o dveh kloakah. Čudežno bitje se namreč hrani

z za naše oko nevidnimi valovanji. Oblika njegovega telesa, ki si ga lahko predstavljamo kot nekakšen velik resonator, se neprestano prilagaja valovnim dolžinam razpoložljive »hrane«. Trobčar po principu interference na ta način vpija čisto energijo, dve odprtini pa sta namenjeni izločanju nepotrebne materije.

Akademik Blablablov je še istega popoldneva protestiral proti vestem, ki jih je širil Pišpiškin. Bitje z Vasilijevskega otoka namreč ni še ničesar izvrгло iz sebe, torej lahko o odprtinah govorimo le kot o ustih. Za zdaj je morda sito, vendar pa je potrebno proti bitju, ki ima dvojne ust, pa nobene kloake, sprejeti vse varnostne ukrepe. »Ne fetišizirajmo materije!« je pred tujimi dopisniki, zbranimi na Puškinovem trgu, tulil Aleksej Pišpiškin. »Naprednim rasam niso potrebne naše zaloge jekla niti zlata! Poglejte Japonce!«

Ko so ga vprašali, če je resnica, da je bil v Pulkovskem observatoriju zaposlen le kot mazač, je Pišpiškin samo zmignil z rameni.

Pripadniki prostovoljne milice, ki so ponoči dežurali na Univerzitetnem Keju, so študentki Tatjani Krilovi dovolili, da še enkrat obišče tujca. V spremstvu svojega fanta Jegorja je Krilova pokukala skozi obe odprtini in namignila, da je vzpostavila nadnaravno, vendar povsem človečno komunikacijo s Trobčarjem. Analizi njenih izkustev bi bilo morda posvečeno več pozornosti, če se ne bi ob svitu tretjega dne začeli pred eno od odprtin zbirati državljani. Nekateri so slišali, da Trobčar brezplačno izmetava materijo, pa so pomislili, da se bo vmes našel tudi kak kos govedine, druge je obsedlo dejstvo, da na teritoriju SSSR obstaja odprtina, ki je oblast ne more nadzorovati, tretji so preprosto videli prve in druge... Seveda se je tudi na nasprotni strani cilindra v kratkem formirala vrsta in eni državljani niso hoteli vstopiti skozi prvo odprtino, vse dokler se tisti drugi ne razidejo.

Samo Jegor, polanonimni fant komsomolske aktivistke Tatjane Krilove, je opazil, da postaja trobec vse bolj kriv in zakriviljen.

Sporočilo komisije iz Moskve je bilo nedvoumno in resolutno. Vesti, ki jih razširja državljan Aleksej Pišpiškin, da so primer naivnega lisenkizma, blodnje lažnega akademika Blablablova pa zadnji poskus povzdigovanja glasu poraženih dogmatskih sil, ki nasprotujejo reformi in razorožitvi v svetu. Bitje z Vasilijevskega otoka ni tako »darežljivo«, tudi ne tako nevarno, kot trdi ta dvojica, edina možna resnica pa je v tem, da ena odprtina predstavlja usta, druga pa kloako, in iz teh razlogov se zbrane državljane naproša, naj se zaradi lastne varnosti razidejo, dokler ne bo pojasnjeno, katera odprtina je katera. Medtem so vrste okrog poldneva dosegle kilometrsko dolžino, trobec pa je postal tako kriv, da sta se obe koloni državljanov približali ena drugi in imeli pri tem tendenco križanja.

Tatjana Krilova je za »Literaturnajo Gazeto« izjavila, da se je Trobčar prisiljen braniti pred človeško netaktnostjo, in pravilno domnevala, da se bosta odprtini v kratkem združili, bitje pa bo tu, med nami, nada-

ljevalo s popolnoma avtističnim vegetiranjem. Potem je še zelo pretresljivo govorila o Nataši, ki je zaljubljena v Borisa, ki pa ljubi Vsevolodovo dekle Vero, v katero je zaljubljen tudi njen fant Jegor. Razkrinkala je številne odnose, v katerih cilinder ne želi sodelovati, pa tudi ona ne, odkar je spoznala vratolomna brezna duše in z njim stopila v iskreno in čisto, platonsko zvezo, ki je običajni ljudje sploh ne morejo razumeti.

Ob zori je bil Leningrad žalosten. Cilinder se je pred nosom prostovoljne milice in zbranih državljanov zaprl, sivo ravnodušno nebo pa je po perspektivah posejalo debele in redke kosme snega, kot bi želelo s pozabo pokriti še zadnje upanje.

Ljudje so brezciljno taval, z nemimi pogledi spraševali drug drugega, kaj se je pravzaprav zgodilo in kam vse to pelje, med seboj so se prepoznavali celo tisti, ki se še nikdar prej niso srečali, se rokovali, resignirano kimali z glavami, vsem pa je na ustnicah vibriralo najbolj logično, obenem pa tako zelo nerazumljivo pojasnilo.

»Saj nas ne bo...« je končno nekdo zašepetal, kot da so tu besede sploh potrebne.

»Za vedno je odšel...« je nenadoma kriknila jasnovidna babuška. In tako se je vsak počutil krivega.

Aleksej Pišpiškin se je neobrit in razmršenih las prikazal na Leninovem trgu, se vzpel na svoj neveliki kovček in nemo širil roke proti nebu.

Akademik Blablablov je zaklenjen v svojem stanovanju vrtel številke novinarskih redakcij in jim zatrjeval, kako da je to le zvijača, da je Trobčar z Vasilijevskega otoka samo izvidnica in kako da se bo že jutri pojavilo na milijone cilindrov, da bi pojedli lahkoverne sovjetske državljane.

Oblasti so vabile ljudi, naj se vrnejo k svojim vsakdanjim obveznostim in delu. Obljubljale hitro in resnično poročilo moskovske komisije.

Obupan, a glede na zahteve svojega poklica uravnotežen novinar, tisti P. A., ki je dragega neznanca prvi poimenoval Trobčar, je v dolgem uvodniku rezoniral, da ni potrebno jokati nad razlitim mlekom, da imamo še vedno Lenina in Tolstoja, in prepričeval ljudi, da to, da se je trobec sklenil, še ne pomeni, da je bitje mrtvo, saj o smrti tujcev vendar tako zelo malo vemo in bomo morda nekega dne, je optimistično končeval uvodnik, mogoče vedeli kaj več, kot vemo zdaj, in bomo tudi za toliko modrejši.

Tatjana Krilova pa je z belim cvetkom, stisnjenim v drobceni dlani, v klobčič zvita ležala na pločniku pred zgradbo univerze.

»Umrla bom tu, z njim...« je zavračala svojega fanta Jegorja od namere potolažiti jo in odpeljati domov.

In tako je neskončna neskončna žalost parala srca tega izmučenega naroda, tik preden se je zgodil čudež, ki ga je že pripravila obzirna in daljnovidna usoda...

Iz majhnega kraja Fort Loredale na sončnem jugovzhodu Floride je

s posredovanjem televizijske mreže CNN svet obšla vest, da se je z neba spustilo nezemeljsko plovilo, iz katerega mračne odprtine je izstopil bradat Rus v debelem, naivno dizajniranem zimskem plašču, s praznim tržnim cekarjem v roki.

Plovilo, za katerega so nekateri krogi blizu Pentagona trdili, da je podobno kubanskemu cigarilosu, je na obeh svojih koncih imelo identični odprtini; ekspert NASE, ki so ga konzultirali, je domneval, povsem neracionalno, da ena odprtina predstavlja vhod, druga pa izhod, pri čemer ni izključeval tudi možnosti, da so plovila načrtno tako zamišljena, da bi jih bilo moč povezovati med seboj, in na ta način omogočiti dolgo in udobno bivanje v vesolju.

Ko so končno priskrbeli prevajalca, je bilo plovilo pozabljeno, medijska atrakcija pa je postal njegov bradati potnik. Z zgodbo o kilogramu sočne govedine, zaradi katere se je odpravil na tako dolgo pot, je še enkrat pokazal, da človeška volja in vztrajnost ne poznata meja. Svoj plašč je z veseljem posodil devetnajstletni lepotici iz Tennesseeja, da so jo v njem slikali za »Newsweek«, za honorar pa si je, to ni ušlo marljivim novinarjem, kupil ducat havajskih srajc.

Ko se mu je uspelo malce zbrati od nepopisnega veselja nad srečnim pristankom, se je pod budnim očesom kamere vrnil do svojega kubanskega cigarilosa, vtaknil glavo v eno od odprtin in začel klicati svojo družino. Nepremišljena šala TV komentatorja, da se mu družina ni odzvala, ker ga ni več mogla prepoznati, je odstopila prostor velike-mu planu, na katerem je bradata »russian face« s svojimi lastnimi besedami pričarala slovito rusko žalost.

»Maya mamochka...« je jecljala. »Maja dyevoushka Sonya...«
Potem je v svojem porazu zbrala nove moči:

»Shto dyelat?« je dejal.

Novica, potujoča po etru, ne pozna medblokovskih meja. Neznanska gmota ljudi je okupirala svitek na Vasiljevskem otoku, vsi dostopi do Leningrada so bili zagozdeni, etnične neredne po sovjetskih provincah pa je zamenjalo složno pripravljajanje kovčkov. Ljudstvo je zapuščalo kolhoze in svoje nedokončane gradnje, skakalo v vlake in avtomobile, na vprežne vozove in ladje, vsi pa so imeli en sam namen: biti čim bliže Trobčarju v trenutku, ko se bo ta odločil ponovno odpreti svoja zaklenjena vrata. Večkratni udarniki in bivši stahanovci so se stiskali prvi, za njimi so bili najrazličnejši načelniki in komisarji, za temi pa tisti z vsaj eno pohvalo... V tej dirki so pobrali iz hiš drobne dragocenosti, s stenčasov pa sezname in fotografije, da so tako s polnimi žepi referenc vpluli v mamljivo prihodnost. Starce, ženske in otroke so nalagali, da se bodo vrnili ponje ali pa vsaj poslali butlerja, limuzino s šoferjem, privatno letalo...

Kadar se tako nenadoma naznani, je prihodnosti težko preprečiti njen prihod. Dogajalo se je, kar se je imelo dogajati, trajalo je, dokler je trajalo, ko pa je vse skupaj ponehalo, pa potem sploh ni ponehavalo

ponehovati, ampak se je od resnobe napihnilo, se od ažurnosti zapletlo in na koncu od napihnjenege, neosnovanega in redkokomu potrebne- ga optimizma tudi razpočilo.

Tu, ob Univerzitetnem Keju, na mestu, na katerem je bila v prvi noči revolucije zasidrana »Aurora«, od koder je bila na Zimski dvorec izstreljena zgodovinska salva, so se zdaj vznesene trume potegovale za pravico. V besnem jurišu, kotaleč se eni čez druge, hripaje kličeč se, vlečeč se za rokave, ramena, škrice plaščev, lase, stopala, v širokih valovih, ki so tvorili nepravilne in drhteče koncentrične kroge, kot se zapira voda, kadar pogoltne vržen kamen, so ljudje hrumeli proti zamišljeni svobodi, ki je ne ovirajo tanki, ne prestrezajo brizgalne cevi, ne vznemirjajo megafoni in ki ni izpostavljena silam reda.

Oblasti so molčale.

Oblasti so prvič molčale...

V centru tega vrelega kotla so se izza pasov, iz tokov, skritih pod bundami, plašči in jopami zabliskala bleščeča rezila, da bi se v enotnem zamahu zarila v živo meso, v klobčič zvitega trobca in ga razparala s stotinami drobnih, besnih rezov ravno na mestu, kjer se po nekogaršnjem mnenju ali po nori kolektivni predpostavki nahajata združeni odprtini, s smrtjo donedavno ljubega tujca zazidana izhoda v tisti drugi, še nevideni in že zato boljši svet. In ko se je na Vasilijevskem otoku že dozdevalo, da je vse zaman, ko je v morju zateglih klicev, odtrganih gumbov in od gneva iznakaženih obrazov, v vrtoglavem vrtincu želje in moranja popustila še poslednja državljanska zavora, se je še enkrat zgodil čudež. Roke so nenadoma poiskale ena drugo, razvilo se je široko bratsko kolo in iz tisočih grl se je rodila pesem. Vsi so složno napadli cilinder, da bi ga popravili, eni z enega in drugi z drugega konca ter tretji, ki so podpirali sredino.

Bratstvo je triumfiralo.

In tu pred nami je votel trup tujca, ki morda tudi ni, kot je to nekoč trdil Aleksej Pišpiškin, ob neslutenem pompu in ognjemetih prispel daljnega leta 1908, da bi nato osemdeset let okleval in ravno danes, ravno po svojem rojstvu, umrl. Tu je, ljub in osovražen, nedolžen, ničesar kriv, ležeč na Univerzitetnem Keju, kot da se vsem opravičuje.

Iz njega ni privrelo blago za široko potrošnjo, da bi napolnilo prazne cekarje.

Ni se prikazal srečni bradati sonarodnjak v pisani havajski srajci, da bi svoji djevuški Sonji in še mnogim drugim, neznanim djevuškam naznanil radostno vest.

Tudi revolucija se ni ustavila.

Vsakomur, ki je v grobni tišini šel mimo njegove mrtve odprtine, je komajda uspelo videti tistega z druge strani, kako ravno tako radovedno in sumničavo kuka skozi svojo. Jegor je na nasprotni strani svoje odprtine kot na lepi uokvirjeni fotografiji zagledal Tatjano Krilovo,

kako se mu ljubeznivo smehlja, Nataša je srečala Borisa in Vsevolod Vero...

Ko se bo vse pomirilo, ko bo hitra pozaba edino, kar si bodo želeli ljudje, in se bo posamičen sram stopil s kolektivno sramoto, bo TASS objavil sveto smrt akademika Blablablova in zakasnelo poročilo komisije iz Moskve.

Prevedla Sandra Rekar